

תוכן עניינים

2 **מבוא**

4 **רקע**

4 תופעת סרבנות גט

5 סנקציות כלליות

6 **הבסיס לפיצויי נזיקין**

7 מהו הבסיס המשפטי לתביעת נזיקין כנגד סרבני גט?

12 השיקולים וגובה הפיצוי

14 **גישת המשפט הישראלי**

14 גישת החקיקה

16 גישת הפסיקה (בית המשפט לענייני משפחה ובית הדין הרבני)

22 **משפט משווה**

23 **סיכום מסקנות ודעה אישית והמלצות**

26 **בבליוגרפיה**

מבוא

תביעות הנזיקין המוגשות במסגרת התא המשפחתי הינה תופעה שנמצאת מגמת עלייה, כאשר תביעת פיצויים המוגשת על בסיס עילת סרבנות גט הפכה לכלי נפוץ בישראל בעשור האחרון. הבסיס הרעיוני בתביעות נזיקין הוא דרישה לתשלום כספי עבור נזק אשר נגרם על ידי סרבני הגט. תביעות אלה מסייעות לצד הנפגע, ואף במקרים רבים הן מהוות כלי להפעלת לחץ כנגד סרבן הגט לרבות הענקת הזכות לפיצוי כספי בגין הנזקים אשר נוצרו בשל עיכוב הגט. תופעת תביעות נזיקין כנגד מסרבי גט מצויה על סדר היום בשיח הציבורי בעבר ובהווה וככל הנראה עד שיידרש המחוקק להסדרת הנושא באופן ברור וחלוט.

באופן כללי לבתי הדין הרבניים בישראל נתונה הסמכות הייחודית להכרעה במחלוקות בכל העניינים הקשורים לנישואין וגירושין. אחת הסוגיות שמעסיקה את בתי המשפט הינה אופן פעולתו של בית הדין הרבני במקרים של סרבנות גט, כאשר עולה הטענה כי בתי הדין הרבניים אינם פועלים כראוי למיגור התופעה, עד כדי מחדל באשר לשמירה על זכויותיהם של מסורבי הגט. לאור המצב המשפטי שנוצר על ידי בתי הדין במקרים של סרבנות גט, הוגשו עתירות רבות כנגד בתי הדין הרבניים לבית המשפט העליון, שם נקבע שאין להתערב בהחלטות בית הדין הרבני. אך יחד עם זאת, את החסר מילא בית המשפט העליון באמצעות שימוש בדיני הנזיקין, ומכאן ההכרה בתביעת הפיצויים לטובת מסורבי הגט.¹

לאורך השנים נוצר מצב של עימות באשר לשאלת מרוץ הסמכויות בין בתי הדין הרבניים לבין בתי המשפט לענייני משפחה באשר לדיון בסוגיה, וניכר לראות כי המצב המשפטי בישראל טרם הוכרע ותביעות אלה אשר נידונות על ידי בית המשפט האזרחי תורמות רבות למאבק הסמכויות בין בתי הדין הרבניים לבית המשפט האזרחי. מחד גיסא, נוצר חשש בהלכה כי תביעות אלה יובילו למצב של "גט מעושה"- בשל לחץ כלכלי המופעל על המעוול, בנוסף קיים חשש כי בתי המשפט חודרים לתחום סמכותו השיפוטי בלעדי של בית הדין הרבני בנושא הגירושין. מאידך גיסא, לא קיימות עוולת קונקרטית מסוג סרבנות גט, למרות שמדובר בתופעה חברתית פסולה, והכלי העיקרי למניעת סרבנות גט הוא בעצם תביעת הנזיקין.²

במסגרת מחקרי אציג כיצד עוולת הנזיקין כנגד סרבני הגט באה לידי ביטוי במשפט הישראלי, אך יחד עם זאת עדיין גבולותיה עמומים, וסוגיות רבות טרם הגיעו לידי הסדרה סופית, אנסה להציג את התמונה באשר לגישת המשפט בישראל ביחס לפסיקת פיצויי נזיקין כנגד סרבני גט ומהו הבסיס המשפטי להכרה בתופעת סרבנות הגט כעילה נזיקית. לצורך מענה על שאלת מחקרי אחק את הדיון לפרקים הבאים:

בפרק הראשון אציג באופן כללי ותמציתי הרקע הבסיסי לתופעת סרבנות הגט על מנת להבין את התופעה וכיצד היא מטופלת כיום בשיטת משפטנו. לצורך הדיון אחלק את הפרק לפרקי המשנה: בפרק המשנה הראשון אציג באופן כללי מהי תופעת סרבנות הגט, ופרק המשנה השני אציג בקצרה את הסנקציות הקיימות בקרב בתי הדין הרבניים כנגד מסרבי גט.

בפרק השני- אדון בהרחבה מהו הבסיס לפיצויי נזיקין, אחלק את הדיון לפרקי המשנה: בפרק המשנה הראשון אמקד את הדיון לבסיס המשפטי של תביעות הנזיקין בגין עוולת הרשלנות והפרת חובה חקוקה.

¹ אהוד גרטל, ליאת דאשט ויובל פרוקציה, "מתואמים או משלימים? דיני הנזיקין והפסיקה בבג"ץ", **משפטים**, כרך נ', עמ' 14, 13.11.2019.

² בנימין שמואלי, "לא כבולים להגדרה", סרבנות גט - ניתוק בין דיני הנזיקין לדיני המשפחה הדתיים?, **עורך הדין, עמ' 2**, אפריל 2014.

בפרק המשנה השני אציג את השיקולים בשיטת משפטנו לשימוש בעוולת נזיקין, וכיצד מגולם גובה הפיצוי על ידי הערכאות השיפוטיות בבואם להכריע בתביעות אלה.

בפרק השלישי אבחן מהי גישת המשפט בישראל ביחס לתביעות אלה, את הדיון אחלק לשני פרקי משנה: בפרק הראשון- לאור העובדה כי טרם הוסדר הנושא על ידי המחוקק אציג את החוקים הרלוונטיים הקשורים בקשר ישיר לתביעות אלה, כגון: חוק בתי הדין הרבניים ודיני נזיקין. בפרק המשנה השני- אציג את הגישות השונות בין בתי הדין הרבניים לבין הערכאות האזרחיות וכיצד באה לידי ביטוי מרוץ הסמכויות בין הערכאות.

בפרק הרביעי אערוך דיון בסקירה מן הדין הזר בנושא פיצויי נזיקין לטובת מסורבי גט.

בפרק החמישי אערוך דיון מסכם, אציג את מסקנותיי, דעה אישית והמלצותיי בהתאם לממצאי מחקרי.

רקע

תופעת סרבנות גט

"תופעת סרבנות גט הוכרה בפסיקה כתופעה חברתית פסולה הפוגעת בחירותו ובכבודו של בן הזוג אשר לעתים מוצא את עצמו מוחזק כבן ערובה במערכת נישואין שהסתיימה הלכה למעשה ונתון לחסדיו של בן הזוג האחר אשר פועל לרוב ממניעים זרים כגון נקמות או במטרה להשיג לעצמו יתרונות כלכליים או אחרים".³

על פי ההלכה היהודית על מנת לסיים מערכת נישואין בין בני זוג יהודיים יש צורך בגט המהווה מסמך משפטי המסיים את הנישואין. באופן כללי דין תורה קובע כי על הבעל להעניק את הגט מרצונו החופשי, אצל האישה בשונה מן הגבר לא מדין תורה נדרשת הסכמתה להתגרש, אלא מכוח תקנת רבנו גרשום לרבות חוק שוויו זכויות האישה, לא ניתן לחייבה בגט ללא רצונה החופשי לעשות כן,⁴ ומכאן שסרבנות הגט הינה כלי שגם גבר וגם אישה עשויים לעשות בו שימוש.⁵

תופעת סרבנות הגט הינה תופעה אשר מבוססת על כללי המשפט העברי לפיו צריכה להתקבל הסכמה משפטית של כל הצדדים לפעולה משפטית, וכך גם למעניק ולמקבל הגט. כל פעולה או ניסיון לקבל גט בניגוד לעקרונות אלה של המשפט העברי עשוי להיחשב מצב של "גט מעושה"- הכוונה גט שהתקבל בלחץ או כפייה ולא מרצונו החופשי של נותן הגט וגט כזה נחשב מבחינת ההלכה גט פסול לא בר תוקף.⁶

באופן כללי, המונח "סרבנות גט" מתאר מצב בו אחד מבני הזוג הנשואים ממען להביא את הנישואין לידי סיום הלכתי(גט), וזאת חרף העובדה כי הנישואין כבר אינם מתקיימים בפועל. הגדרת הנהלת בתי-הדין הרבניים למונח סרבנות גט הינה מצב בו: "בית-הדין הגיע להחלטה על כפיית גט או חיוב גט, תוך מתן

³ תמ"ש 15-08-17454-פלונית נ' פלוני, [פורסם בבנו] (02/08/2018), פסקה 52 לפסק הדין של השופטת רבקה מקייס(להלן: "עניין פלונית").

⁴ עו"ד ירון אונגר ואורלי אלמגור לוטן, "סרבנות גט בישראל- רקע הלכתי, משפטי, היקף התופעה והדרכים לטיפול בה", מרכז המחקר והמידע הכנסת, ז' באדר תשע"ט, 13 במרס 2011, בעמ' 6, (להלן: "סרבנות גט בישראל").

⁵ חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951, ס"ח 82.

⁶ יחיאל קפלן, "תביעות נזיקין בגין סרבנות גט בישראל לאור עקרונות המשפט העברי: מחילוקי דעות בין בית המשפט לבית הדין לפשרה המשכינה שלום", משפחה במשפט ו-1 התשע"ג-התשע"ד, עמ' 269 (להלן: "תביעות נזיקין בגין סרבנות גט במשפט העברי").